

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНСАЛТИНГУ

Обґрунтовано роль консалтингу у створенні системи інформаційного забезпечення менеджменту, організаційні та методичні підходи формування системи управлінського обліку в корпоративних підприємницьких структурах.

Ключові слова: консалтинг, управління, управлінський облік, облікова політика, корпоративні підприємницькі структури.

Бухгалтерський облік підпорядкований потребам розвитку соціально-економічних відносин в суспільстві. Сучасний розвиток бухгалтерського обліку здійснюється під впливом глобалізації економіки, що торкнулась і аграрного сектору виробництва. Сільськогосподарське підприємництво в Україні сьогодні переживає новий виток у своєму розвитку, який характеризується створенням корпоративних підприємницьких структур, що базуються на масштабному виробництві, корпоративному управлінні та корпоративному використанні ресурсів.

Процес юридичного, структурного та культурного становлення корпоративних підприємницьких формувань на ринку України знаходиться на початковому етапі. Система управлінського обліку є однією із важливих складових системи корпоративного управління.

Проблемам організації та методики управлінського обліку, як невід'ємної складової системи управління присвячені наукові праці провідних вітчизняних вчених. Серед них Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, В.Г. Лінник, В.Б. Моссаковський, Л. В. Нападовська, М.Ф. Огійчук, М.С. Пушкар, Л.К. Сук та інші.

Проте питання організації управлінського обліку потребують додаткового дослідження в контексті зміни умов діяльності суб'єктів підприємництва під впливом глобалізаційних процесів.

Метою даної публікації є обґрунтування організаційних підходів до формування системи управлінського обліку в корпоративних підприємницьких структурах аграрного сектору економіки та визначення ролі консалтингу в ефективному інформаційному забезпеченні менеджменту.

Складна організація бізнес процесів корпоративних підприємницьких структур вимагає чіткої організації інформаційного забезпечення їх управління, основою якого є управлінський облік.

Застосування підприємствами групи різних методичних прийомів управлінського обліку унеможливорює якісне інформаційне забезпечення функцій менеджменту. Складна організаційна структура корпоративних підприємств, їх правовий статус, стратегічні плани інтеграційного розвитку є основними факторами,

що впливають на специфіку управління та його облікове забезпечення, яка поглиблюються галузевими особливостями діяльності.

Організація ефективного інформаційного забезпечення, що є вирішальною передумовою ефективного менеджменту, потребує висококваліфікованих, досвідчених фахівців, з масштабним мисленням, досвідом такої роботи, знаннями методології та світової практики управлінського обліку, володінням інноваційними технологіями інформаційного забезпечення. Тобто в більшості випадків, для організації системи управлінського обліку підприємствам, особливо суб'єктам із складною організаційною структурою, необхідні консультаційні послуги фахівця чи групи фахівців.

На управлінському ринку консалтингової продукції послуги пропонують аудиторські фірми, консалтингові компанії, незалежні окремі консультанти. Нажаль, на сьогодні, такі потужні навчально-наукові установи, як Вінницький національний аграрний університет, не складають для суб'єктів цього ринку серйозної конкуренції. Хоча висококваліфікований професорсько-викладацький склад університету, його наукові здобутки, багаторічний досвід консультаційних та дорадницьких послуг з проблем бухгалтерського обліку, співпраця з іноземними вищими навчальними закладами, довіра з боку практикуючих бухгалтерів та керівників сільськогосподарських підприємств є запорукою успішного розвитку цього напрямку діяльності вузу.

Управлінський консалтинг – це ефективна форма раціоналізації управління діяльністю компанії на основі використання науки і передового досвіду.

Кінцевою метою консультування є допомога замовнику у здійсненні прогресивних змін в його організації. Одним із найвагоміших чинників успіху менеджменту є його інформаційне забезпечення, яке забезпечується системою управлінського обліку.

Побудову цієї системи слід розпочинати із формування облікової політики управлінського обліку. Система обліку, призначена для інформаційного забезпечення управління бізнесом, тобто система управлінського обліку, регламентується на підприємстві документами, за змістом аналогічними документам, що регулюють практику фінансового обліку. Однак, статус цих документів різний. Він обумовлений відмінностями між самими системами обліку. Організація фінансового обліку та звітності регулюється нормативними актами, зовнішніми по відношенню до підприємства (П(С)БО, МСФЗ). Система управлінського обліку створюється і діє виключно на підставі внутрішньофірмових стандартів. Ця відмінність має істотний вплив на обсяг і вимоги, що пред'являються до облікових політик фінансового та управлінського обліку.

Формуючи облікову політику в межах фінансового обліку, підприємство обирає і документально закріплює один з допустимих загальноприйнятими стандартами способів ведення обліку. Формування ж управлінської облікової політики підприємств України здійснюється абсолютно на інших засадах. Тут практично відсутній централізований підхід. Індивідуалізація правил здійснення обліку, з одного боку, дозволяє врахувати специфіку діяльності конкретного підприємства, з іншого – суперечить притаманним сучасній економіці тенденціям до інтеграції і глобалізації.

За існуючим підходом до формування облікової політики, виділяють організаційно-технічну та методичну її складову, кожна з яких об'єднує специфічні елементи.

Організаційно-технічна складова передбачає вибір організаційної побудови обліку, форми обліку, формування робочого плану рахунків, графіку документообороту та інші елементи організації облікових процедур.

Методична складова облікової політики передбачає визначення методів ведення

обліку певних об'єктів, які мають альтернативні способи відображення, визначені на законодавчому рівні, або не визначені чинним законодавством (створення системи управлінського обліку).

В межах організаційної складової формування облікової політики стосовно управління витратами доцільно створити пакет внутрішньофірмових стандартів управлінського обліку. Ці документи можна розділити на кілька груп: інструктивно-методична документація, нормативно-довідкова документація, регламентуюча документація (рис. 1).

Рис. 1. Структура внутрішньофірмових стандартів управлінського обліку

Інструктивно-методична документація – детальні інструкції, які глибше розкривають облікову політику, описують господарські операції з максимальною конкретикою: опис обраного методу обліку витрат, порядок розподілу непрямих витрат, проводки, обрані субконто (аналітичні рахунки обліку витрат та додаткові ознаки аналітики), порядок розрахунку кількісних і сумових величин (собівартості продукції, трансфертних цін тощо). В цих документах слід детально описати рівні запитів інформації та характеристику інформації, яку повинен отримувати менеджер на конкретному рівні. Рівні запиту інформації виділяються на рівні управління підрозділом, управління галуззю, управління підприємствам, управління групою підприємств. Кожному із цих рівнів має надаватись лише істотна для цілей управління інформація, необхідна конкретним користувачам облікової системи, яка відрізняється за змістом та ступенем деталізації. Показники, що надаються користувачам системи, пов'язані з відповідальністю конкретних менеджерів за їх досягнення.

У нормативно-довідковій документації встановлюються правила групування однорідних елементів інформації. Це - різні довідники та класифікатори (довідники ознак аналітики по класифікаційних групах; довідники складу статей витрат за видами виробництв та витрат; довідники переліку центрів відповідальності; класифікатор загальнопромислових витрат на постійні та змінні тощо).

Регламентуюча документація визначає правила (регламенти та процедури) отримання інформації, дотримання яких є обов'язковим всіма підприємствами групи. В ній описується весь ланцюжок облікового процесу, призначаються відповідальні особи, розмежовуються їх функції, права та відповідальність. До регламентуючих документів також відноситься і графік документообороту з метою забезпечення системи управлінського обліку. Він встановлює порядок прийому-передачі та зберігання первинної та звітної документації, її основні характеристики. До графіку документообороту додається Альбом уніфікованих форм облікових і звітних документів управлінського обліку, що не є типовими. На нашу думку, ці документи разом з робочим планом рахунків, становлять пакет внутрішньофірмових стандартів, що регламентують управлінський облік.

Під час розробки внутрішньофірмових стандартів необхідно здійснити детальний опис відображення в обліку витрат пов'язаних з виробничою та іншими видами діяльності, в тому числі і обліку нестандартних ситуацій. Чим чіткіше і детальніше буде описано обліковий процес, тим менше виникатиме проблемних ситуацій в забезпеченні менеджменту інформацією про витрати.

Створення пакету стандартів управлінського обліку ставить високі вимоги до розробників як з приводу знання теорії та методології обліку, так і з приводу розуміння бізнесу компанії та завдань, які має намір вирішувати менеджмент компанії за допомогою облікової інформації про витрати.

Насамперед, розробникам облікової політики необхідно визначити, для чого, з якою метою впроваджується управлінський облік? Які завдання передбачається вирішувати з його допомогою на підприємстві? Загальновизнано, що метою управлінського обліку є забезпечення процесу управління виробництвом необхідною інформацією про діяльність компанії і мінімізації ризиків в процесі виробничо-фінансової діяльності. А основними завданнями управлінського обліку є забезпечення інформацією менеджерів про об'єкти обліку для прийняття управлінських рішень, контролю виконання цих рішень, планування, аналізу та оцінки діяльності. Але вирішення цих завдань може здійснюватись формально, за допомогою традиційного збору і обробки інформації про витрати. Чи створенням масштабної інформаційної системи з підключенням виробничого блоку, систем управління замовленнями, логістикою та іншими модулями. Така система, підкріплена мотиваційними важелями, в комбінації з бюджетним управлінням переростає в систему контролінгу - потужний сучасний інструмент ефективного управління бізнесом. Все це має істотний вплив на обсяг і зміст внутрішньофірмових стандартів.

Формування облікової політики в чинній компанії передбачає попередній аналіз її бізнесу з метою надання рекомендацій та здійснення конкретних заходів щодо реорганізації та реструктуризації окремих бізнес-процесів, сегментів бізнесу та бізнесу в цілому, а також вдосконалення застосовуваних систем управління компанією.

У холдингової структурі облікова політика та інші стандарти управлінського обліку повинні мати корпоративний статус. Ці стандарти встановлюють порядок і принципи ведення обліку стосовно всіх сегментів і видів діяльності холдингу з урахуванням їх специфіки. Вони затверджуються управляючою компанією і є обов'язковими до застосування всіма підприємствами групи.

Лише на основі такого підходу можна побудувати систему управлінського обліку холдингу, яка реально забезпечуватиме як менеджмент управляючої компанії, так і менеджерів підприємств групи необхідною управлінською інформацією.

Не дотримуючись принципу корпоративності при формуванні облікової політики, здійснюючи облік витрат за різними об'єктами, різними аналітиками, використовуючи різні методи оцінки активів корпоративна структура не зможе отримати від облікової системи співставну, об'єктивну інформацію, необхідну для прийняття ефективних управлінських рішень.

Така неузгодженість у рамках холдингу неприпустима. Єдині корпоративні стандарти дозволять уникнути цих та інших невідповідностей, зробити інформацію прозорою, зрозумілою, а значить корисною для менеджменту. А застосування сучасних інформаційних технологій зробить можливим проводити автоматичну консолідацію облікових даних, формувати різні аналітичні звіти.

Для організації обліку в холдингу вводиться поняття «бізнес-одиниця». Під цим поняттям ми розуміємо окремих об'єкт управління, структурно-відокремлений елемент холдингу з конкретною функціональною спрямованістю, в якому здійснюється незалежний управлінський облік і формується звітність. В більшості корпоративних

структур, що нами досліджувались, бізнес-одинацями виступають окремі юридичні особи, що входять до складу холдингу. Хоча бізнес-одинаця формально може не бути самостійною юридичною особою.

Сучасні технічні і програмні засоби дозволяють організувати облік за всіма бізнес-одинацям холдингу в єдиному банку даних на базі єдиного плану рахунків та внутрішньокорпоративних аналітичних реєстрів.

Структура робочого плану рахунків має забезпечити фіксацію інформації, за якою в подальшому здійснюється моніторинг, контроль, аналіз з метою управління. Це досягається шляхом групування інформації, зокрема про витрати, в необхідних для управління аналітичних зрізах. Для цього в робочий план рахунків вводяться додаткові субрахунки, нестандартні рахунки, аналітичні рахунки та додаткові ознаки аналітики. З іншого боку, деякі, передбачені типовим Планом рахунків, рахунки можуть не вводитись в робочий план рахунків, як такі, що не несуть інформаційного навантаження для менеджменту компанії.

В процесі діяльності підприємства, розвитку бізнесу, може виникати необхідність внесення корективів у довідники. Ці зміни можуть ініціюватись як «знизу» (менеджерами бізнес-одинаць чи їх підрозділів) так і «зверху» (власниками, менеджерами холдингу), але, для дотримання принципу корпоративності та збереження цілісності системи обліку у всіх підприємствах групи, реалізація змін в довідниках проводиться на рівні холдингу (управляючої компанії).

Отже, організація системи управлінського обліку корпоративних підприємницьких структур є складним процесом, що потребує системного підходу та висококваліфікованих фахівців, здатних надати консалтингові послуги, провести навчання менеджерів та облікового персоналу компанії. Запропоновані підходи до формування корпоративної облікової політики та внутрішньофірмових стандартів забезпечать якісне інформаційне забезпечення функцій менеджменту корпоративних підприємницьких структур.

Література

1. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки [Текст]: монографія / Жук В.М. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 648с.
2. Кирейцев Г.Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета [Текст]: Научный доклад / Г.Г. Кирейцев – Изд. 2-е, перераб. и доп. - Житомир: ЖГТУ, 2008. – 76 с.

Summary

Grounded consulting role in creation of the system of the informative providing of management, organizational and methodical approaches of forming of the system of administrative account in corporate enterprise structures

Keywords: consulting, management, administrative account, registration policy, corporate enterprise structures